

Túl sok a fény!

Sajnos egyre többen és egyre gyakrabban tapasztaljuk azt a tényt, hogy a fény nem csak fizikailag kettős természetű: baj, ha kevés van belőle, de még nagyobb baj, ha sok. Ez utóbbi természetesen a mesterséges eredetű fényekre vonatkozik. Pedig tudomásul kell vennünk, hogy a közvilágítás gyorsabb ütemben fejlődik, mint a magyar amatőrcsillagászok műszerállománya.

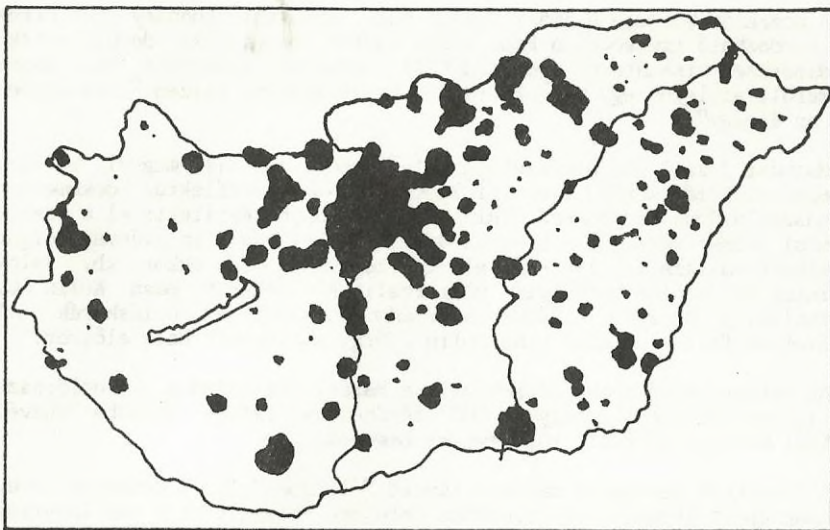
Aki Budapest környékén lakik, esténként jobb híján a főváros egyre növekvő fénybúráját "észlelheti". De a távolabb élőknek sem kell kilométereket utazniuk ezért a könnyen felejthető látványért. Én Budapesttől 32 km-rel északra lakom, de még ekkora távolságból is 20-25 fok magasságig narancssárgán fénylik a déli égboltom. Belegondolni is rossz, hogy milyen változásokat hoz majd az Expo '96.

Kezdjük tudomásul venni, hogy a sötét egekért száz meg száz kilométereket kell utaznunk, de már a vidék sem a régi. A civilizáció lassan "felkúszik" a falvak villanyoszlopaira is. Az elavult lámpatesteket új, energiatakarékos, nagy teljesítményű nátriumlámpákra cserélik. Ez energetikai szempontból örvendetes lenne, ha a telepítésnél figyelembe vennék az új világítótestek 2-3-szoros fénytelsítményét. Azonban a telepítés botrányosan nélkülözi az ésszerűséget. Ahol a már meglévő világítást korszerűsítik, ott az új lámpatesteket a régi oszlopokra szerelik fel, nem gondolván, esetleg gondolván, de nem törődve azzal, hogy az oszlopok távolságát a régi, gyengébb világítótestekhez tervezték. Így az utcák a szükségesnél 2-3-szor nagyobb, már-már nappali világosságban fürdenek. Mondanom sem kell, ezzel az egész takarékosági procedúra óriásit veszít jelentőségéből. Erre az illetékesek általában azt felelik, hogy a bűnözési statisztikák is 2-3-szor nagyobbak. Nehéz az ilyen emberekkel és sajnos a lakossággal is megértetni, hogy a közbiztonság nem egyenesen arányos a fény mennyiségével. A "rosszban sántikálók" nem elsősorban az éjszaka sötétjét, mint inkább a nyugalalmát használják ki.

Alljon itt tanulsággul egy érdekes "kísérlet". Egy éjszaka az utcánkban lévő minden második lámpaoszlopból kicsavartam a biztosítékot, így időszakosan ártalmatlanná tettem a lámpák felét. Az eredmény nem lepett meg, az utcákon így is teljesen biztonságos volt a megvilágítottság, csak épp nem volt nappali világosság. Természetesen nem kívánhatjuk, hogy minden második oszlopot eltávolítsanak (bár sokat fel lehetne használni máshol, és nem kellene újakat beszerezni), de az igazán megoldható volna, hogy ha már így alakult, csak minden második oszlop működjék. Elvi akadálya nincs, hiszen párhuzamosan vannak kapcsolva. A megtakarított energia is tekintélyes, ha belegondolunk, hogy az ország közvilágítása milliárdokat emészt fel évente.

A gondolkodást mellőző telepítés másik példája, hogy gyakran egészen szűk utcákba tízegy-néhány méteres, világítótoronynak is beillő ostoronyeles lámpákat helyeznek. Így a fény java része nem az úttestre vetül, hanem a háztetőkre, a fák koronájára, így is növelve az égbolton szóródó fényt. A feleolyan magas oszlop szinte ideális megoldás lenne. Ez a változás sajnos csak logikai érvekkel támasztható alá, anyagiakkal nem.

A vállalatok, üzemek, üzletek "díszvilágítása" teljesen egyértelműen pazarló. Milyen jó lenne, ha ezek egy laktanya vagy katonai objektum szerénységével világítanak ki magukat!

Magyarország fényszennyezettségi térképe. A legsúlyosabban szennyezett területeket -- stílszerűen -- feketével jelöltük. Jól azonosíthatók a nagyobb városok, települések

A nagyobb városokban nehéz helyrehozni az elrontott, elkapkodott dolgokat egyrészt az emberek egymástól való elidegenedése miatt, másrészt a bürokrácia már-már megmászhatatlan fellegvára miatt. De a vidéken, falvakban, kisebb városokban élő olvasók sokat tehetnek a vidéki égek sötétségének megóvása érdekében azzal, hogy felkeresik az ügyben illetékes helyi vezetőt, polgármestert és a fenti érvekkel megpróbálják meggyőzni őket az ügy fontosságáról. Az első néhány kísérlet biztosan eredménytelen lesz, de kelendő kintartás, esetleg egy-egy távcsöves bemutatás csodákat tehet.

14 éve észlelek a Bakony egy kis falvában, Pénzesgyőrben (Ráktanyától 4 km-re). A 80-as évek elején még teljesen sötét éggel büszkélkedhetett a falu. Ma már nem tévedne el egy éjszakai túrázó. Jól kivehetők a délkeleti égen Zirc, a délin Veszprém, a nyugatin Pápa fényei. Az utóbbi időben pedig már Hárskút is hozzájárul az asztrofotók fátyolához. Van tehát mit tenni, hogy Ráktanya megmaradhasson a magyar amatőrök Mekkájának, kis hazánkban pedig maradjon néhány olyan hely, ahol érdemes felállítani távcsöveinket.

RÓZSA FERENC

25 éves a székesfehérvári csillagda

1967. szeptember 14-én avatta fel Kulin György és Róka Gedeon Fehérvár 30 cm-es távcsövét. A negyed század krónikája nem lenne teljes néhány előzmény ismertetése nélkül. Fehérváron már ezt megelőzően is működött csillagvizsgáló, melyet 1961. december 17-én avattak fel, a József Attila Gimnázium tetején. Főműszere 15 cm átmérőjű Newton-teleszkóp volt. Nemcsak távcsöves bemutatásokat, hanem ismeretterjesztő előadásokat is tartottak.